

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar klachten over een controle op liquide middelen op Eindhoven Airport door de Belastingdienst/Douane.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klachten over de Belastingdienst/Douane gegrond, wegens strijd met het vereiste van goede informatieverstrekking.

Samenvatting

Verzoeker reisde vanaf Eindhoven Airport naar Marrakesh. Hij klaagt over de wijze waarop medewerkers van de Belastingdienst/Douane hem hebben geïnformeerd bij de controle op liquide middelen.

Het uitgangspunt van de Douane is dat als reizigers door haar worden gecontroleerd de reden van de controle kenbaar wordt gemaakt en als reizigers om uitleg over de reden van selectie vragen, de Douane die geeft. Dit kan volgens de Nationale ombudsman de impact van een controle op de burger verminderen en vergroot de kans op begrip en medewerking.

De Nationale ombudsman vindt dat in dit geval de informatieverstrekking niet voldoende is geweest over het doel van de vraag of verzoeker contant geld bij zich had en de reactie op de vragen van verzoeker waarom hij geselecteerd is en of hij de neef was van de andere gecontroleerde persoon.

WAT IS DE KLACHT?

Verzoeker klaagt over de wijze waarop medewerkers van de Belastingdienst/Douane te Eindhoven hem op 28 december 2017 op Eindhoven Airport hebben geïnformeerd bij de controle op liquide middelen. Verzoeker wijst specifiek op de informatieverstrekking over:

- het doel van de vraag hoeveel contant geld hij bij zich had;
- waarom hij is geselecteerd voor de controle, en
- de vraag of de andere gecontroleerde persoon zijn neef was.

CONTROLE OP LIQUIDE MIDDELEN IN HET ALGEMEEN

Iedereen die de Europese Unie binnenkomt of verlaat, en liquide middelen¹ voor een bedrag van € 10.000 of meer vervoert, moet dat bedrag overeenkomstig Europese regelgeving² aangeven bij de bevoegde autoriteiten van de lidstaat via welke deze middelen de Unie binnenkomen of verlaten.

De bevoegde autoriteiten, waaronder de Belastingdienst/Douane (hierna: Douane), zijn bevoegd om overeenkomstig de in hun nationale wetgeving vastgestelde voorwaarden van de reizigers (onder meer) hun bagage te controleren.³

WAT GING ER AAN DE KLACHT VOORAF?

Verzoeker, die van Marokkaanse afkomst is, alsmede zijn (achter)neef en diens echtgenote waren op 28 december 2017 op Eindhoven Airport om voor vakantie het vliegtuig naar Marrakesh (Marokko⁴) te nemen. Nadat verzoeker en zijn reisgezelschap aan de veiligheidscontrole⁵ waren onderworpen, vervolgden zij hun weg en werden zij door een aantal medewerkers van de Douane aan een controle op liquide middelen onderworpen.

De Douane vroeg verzoeker en zijn reisgezelschap waar zij naartoe gingen vliegen. Verzoeker liet weten dat zij naar Marrakesh zouden gaan.

¹ Dit betekent – kort gezegd – contant geld (bankbiljetten en muntstukken, die als betaalmiddel in omloop zijn). Een limitatieve opsomming van liquide middelen is neergelegd in het tweede lid van artikel 2 van de Verordening (EG), nr. 1889/2005 van het Europees Parlement en de Raad (van de Europese Unie; N.o.) van 26 oktober 2005 betreffende de controle van liquide middelen die de Gemeenschap binnenkomen of verlaten (hierna aan te halen als: Verordening 1889/2005).

² Het eerste lid van artikel 3 van de Verordening 1889/2005 (dit lid is weergegeven onder Achtergrond, net als de nader nog aan te geven relevante regelgeving).

³ Het eerste lid van artikel 4 van de Verordening 1889/2005. Zie in dit verband artikel 1:21 van de Algemene douanewet.

⁴ Marokko behoort niet tot de Europese Unie.

⁵ "Security": controle van reizigers en hun bagage gericht op de veiligheid op het vliegveld en in het vliegtuig. Deze controle wordt uitgevoerd door particuliere beveiligingsbedrijven en staat onder toezicht van de Koninklijke Marechaussee.

Vervolgens gaf verzoeker daarnaar gevraagd door de Douane geen antwoord op de vraag of hij contant geld bij zich had. In reactie op de vraag van verzoeker aan de Douane of er aanleiding was de vraag over contant geld te stellen, liet de Douane weten dat dat niet het geval was. Het ging volgens de Douane om een steekproefsgewijze controle.

Verder gaf verzoeker aan dat hij enige tijd eerder op 26 januari 2017 op dezelfde plek ook door de Douane was gecontroleerd en dat toen aan hem dezelfde vraag werd gesteld. Hij heeft toen op die vraag geantwoord. De Douane vroeg hem op 26 januari 2017 vervolgens of hij misschien enveloppen met contant geld voor familieleden bij zich had. Verzoeker was het met die vraagstelling niet eens.

Verzoeker liet de Douane op 28 december 2017 weten dat hij geen problemen heeft met de bevoegdheid van de Douane van controle op liquide middelen, maar dat hij een goede uitleg over de controle wenste. Op verzoek van de Douane begaf verzoeker zich bij de controle eind 2017 naar een visitatiekamer. Vervolgens stelde de Douane verzoeker nogmaals de vraag of hij contant geld bij zich had. Verzoeker liet weten dat hij ongeveer € 800 bij zich had. Vervolgens vroeg de Douane verzoeker of hij misschien nog meer geld bij zich had, bijvoorbeeld in zijn ingecheckte⁶ (ruim)bagage. In reactie hierop vroeg verzoeker of het moeilijk was voor de Douane om enig vertrouwen in de medemens te hebben, althans woorden van soortgelijke strekking. De Douane reageerde hierop door verzoeker mee te delen dat het vertrouwen nogal eens werd beschaamd. Een andere medewerker van de Douane zei dat hij een vriend heeft met lang haar die er bij controles ook altijd uit wordt gepikt. Vervolgens deelde verzoeker mee een klacht te zullen indienen. Daarop controleerde de Douane de cabine/handbagage⁷ van verzoeker.

Daarna wendde een medewerker van de Douane die het reisgezelschap van verzoeker controleerde zich tot verzoeker met de vraag of de andere gecontroleerde persoon zijn neef was. Verzoeker liet weten hierop niet te willen antwoorden, omdat hij de relevantie van de vraag niet inzag en deze zijn privacy raakte. De medewerker van de Douane verliet toen weer de kamer zonder verzoeker mee te delen wat de reden van zijn vraag was.

Ten slotte mochten verzoeker en zijn reisgezelschap na de controle hun reis hervatten.

WAT WAS DE OORSPRONKELIJKE KLACHT?

Verzoeker diende bij de Douane een klacht in. Verzoeker klaagde erover dat de Douane bij aanvang van de controle niet aangaf wat het doel van de controle was. Verder klaagde hij er over dat de Douane hem niet liet weten waarom hij voor de controle was geselecteerd. Tenslotte klaagde verzoeker over het stellen van de vraag of de andere gecontroleerde persoon zijn neef is.

WELKE REACTIE KOMT ER VAN DE DOUANE OP DE KLACHT?

De Douane hoorde in het kader van de klachtbehandeling verzoeker en een aantal van de medewerkers dat bij de controle aanwezig was.

In het door de Douane opgestelde verslag van de gesprekken staat het volgende vermeld.

De klachtbehandelaar van de Douane schetste aan verzoeker de situatie op Eindhoven Airport waar meer passagiers naar een bestemming binnen de Europese Unie vliegen dan naar buiten de Unie. Uit de grote stroom passagiers is er volgens de Douane maar een klein deel dat in aanmerking komt voor de controle op liquide middelen. Van dit deel wordt slechts een klein percentage gecontroleerd. Dit geeft volgens de Douane wellicht een vertekend beeld voor een passagier die de selectie voor een controle gedurende een korte periode observeert.

⁶ Bagage die zich in het ruim van het vliegtuig bevindt. De reiziger geeft die af bij het inchecken.

⁷ Bagage, die de reiziger zelf mee het vliegtuig inneemt.

De medewerker die de controle aanving, heeft geen herinneringen meer aan de controle. Verder gaf deze medewerker aan bij dergelijke controles passagiers altijd te informeren over de achtergrond van de controle en te vragen waar zij naar toe reizen. De medewerker kon zich niet voorstellen dat deze controle anders zou zijn aangevangen.

Een tweede medewerker liet weten dat hij niet bij de aanvang van de controle aanwezig was. Hij hoorde toen de controle net begonnen was dat verzoeker tegen een collega van hem zei dat hij zou meewerken aan de controle. Verder liet verzoeker weten een klacht in te zullen dienen.

Deze medewerker herinnert zich niet of de vragen door hem dan wel door de eerdergenoemde medewerker zijn gesteld. De medewerker deelde mee dat verzoeker bij de controle in de visitatiekamer meermalen had verzocht aan te geven wat de reden was dat hij werd gecontroleerd. De Douane deelde verzoeker mee dat dat controlebevoegdheden zijn zoals genoemd in de Algemene douanewet (hierna: Adw). Verzoeker liet weten dat hij ook tegen hem een klacht zou indienen.

Een derde medewerker was het gesprek aangegaan met het reisgezelschap van verzoeker. Nadat dat gesprek was afgerond vroeg deze medewerker verzoeker "is dat uw neef?". Verzoeker wilde hierop niet antwoorden. De reden dat die vraag aan verzoeker gesteld was, is dat de neef en zijn echtgenote hadden gevraagd of verzoeker nog bij de Douane was. De medewerker probeerde door zijn vraag te achterhalen of dat het geval was. Aangezien verzoeker hierop niet wilde antwoorden, heeft hij de visitatiekamer verlaten.

Voorafgaande aan de beoordeling van de klacht liet de Douane verzoeker weten de klacht over de controle op 26 januari 2017 op grond van de wet⁸ niet in behandeling te nemen. De gedraging had immers meer dan een jaar voor de indiening van de klacht plaatsgevonden. De Douane nam de mededeling van verzoeker dat hij in de periode 2012 tot en met 2017 regelmatig was gecontroleerd wel als achtergrondinformatie mee bij de behandeling van de klacht.

De Douane beoordeelde de klacht als niet gegrond. Hij liet daarbij het volgende meewegen. De Douane was gerechtigd te controleren. De Douane voerde op dat moment reguliere douanecontroles uit. De Douane heeft op grond van de Adw de bevoegdheid om vergaande controles uit te voeren. Een van de aandachtsgebieden is de controle op de Verordening 1889/2005. De wijze waarop de Douane deze taak uitvoert, is beschreven in het Voorschrift Liquide middelen (hierna: Voorschrift LM) van het handboek VGEM. De posters over de aangifteplicht die op diverse luchthavens in de Europese Unie hangen, hebben hier betrekking op. Hierbij kan ook steekproefsgewijs de bagage van passagiers worden gecontroleerd.

Voor wat betreft de rechtsgrond en de werkwijze van de Douane over dit onderwerp merkte de Douane in algemene zin het volgende op. In het Voorschrift LM⁹ is vermeld dat de aangifteplicht één van de instrumenten is die de Douane heeft voor de bestrijding van witwassen en terrorismebestrijding. Met toepassing van eerdergenoemde bevoegdheid om vergaande controles uit te voeren, treedt de Douane ook op tegen witwassen, als bedoeld in het Wetboek van Strafrecht¹⁰. Verder staat in het Voorschrift LM¹¹ vermeld dat de opsporingsbevoegdheden van de Douane zijn geregeld in het Besluit buitengewoon opsporingsambtenaar Belastingdienst/Douane 2012 (2017¹²). Daarin is de Douane aangewezen voor de opsporing van alle strafbare feiten. Artikel 420bis van het Wetboek van Strafrecht is ook nog specifiek opgenomen in de lijst van opgedragen opsporingstaken.

⁸ Het eerste lid onder b van artikel 9:8 van de Algemene wet bestuursrecht.

⁹ Onderdeel 1.1.

¹⁰ Artikel 420bis.

¹¹ Onderdeel 3.3.

¹² Datum in werking treden: 1 december 2017. Besluit strekkende tot aanwijzing van buitengewoon opsporingsambtenaren bij de Douane. De aangewezen medewerkers van de Douane zijn bevoegd tot het opsporen van diverse strafbare feiten.

Bij een dergelijke controle bestaat de mogelijkheid dat de reiziger wordt gevraagd naar de herkomst van het geld dat hij bij zich heeft. Aan de hand van een aantal criteria wordt dan gekeken of er een redelijk vermoeden van witwassen is. De Douane kan zich voorstellen dat verzoeker verrast was en onvoorbereid op de gestelde vragen. De controle van liquide middelen kan tot gevolg hebben dat soms erg indringende vragen over onder andere de hoeveelheid en de herkomst van geld worden gesteld, zoals door verzoeker ook is ervaren tijdens de controle, aldus de Douane.

Het is verder aan de controlerende ambtenaren om voorafgaand aan de controle van de bagage de nodige vragen te stellen.

De Douane kan zich voorstellen dat verzoeker de controle als vervelend heeft ervaren. Echter op basis van de verklaringen van de betrokken ambtenaren heeft de Douane niet de indruk gekregen dat zijn medewerkers niet correct hebben gehandeld.

De Douane geeft aan dat er geen sprake is van etnisch profileren, maar dat hem niet is toegestaan om de selectiestrategie van de Douane aan derden mee te delen. Het rapport van de Nationale ombudsman met rapportnummer 2017/044¹³ met de titel "Uit de rij gehaald" over een controle Mobiele Toezicht Veiligheid door de Koninklijke Marechaussee waar naar verzoeker verwees, verandert niets aan het feit dat de Douane verzoeker geen verdere inlichtingen kan geven over de risicostrategie voor het selecteren van passagiers voor een controle, aldus de Douane.

WAT WAS DE AANLEIDING VOOR DE KLACHT BIJ DE NATIONALE OMBUDSMAN?

Verzoeker is het niet eens met de klachtafhandeling door de Douane en wendde zich daarom tot de Nationale ombudsman.

Verzoeker stelt dat het voor hem volstrekt onduidelijk is waarom hij is geselecteerd voor de controle en hij is het er niet mee eens dat de Douane weigert de selectiecriteria ten aanzien van dergelijke controles inzichtelijk te maken.

Verzoeker is van mening dat de Douane niet heeft aangetoond dat hij bij de steekproef op basis van objectieve criteria was geselecteerd en niet (alleen) op basis van huidskleur. Verzoeker verwijst hiervoor naar het rapport met nummer 2017/044 van de Nationale ombudsman.

Door zich op het standpunt te stellen dat controlestrategieën niet openbaar mogen worden gemaakt, heeft de Douane het recht van het verbod van discriminatie volgens verzoeker onvoldoende gewaarborgd. Dit wordt volgens verzoeker nog eens nadrukkelijk ondersteund door de opmerking van de medewerker van de Douane dat diens vriend met lang haar er ook altijd wordt uitgepikt. Hiermee heeft deze medewerker volgens verzoeker toegegeven dat uiterlijke kenmerken een rol hebben gespeeld bij de controle.

Verzoeker laat weten dat hij in de periode 2012 tot en met 2017 meermalen door de Douane is gecontroleerd. Verzoeker reisde in 2017 driemaal via Eindhoven Airport. Verzoeker werd twee keer bij vertrek aan de controle op liquide middelen door de Douane onderworpen. Het is verzoeker daarbij opgevallen dat andere – vrijwel altijd blanke – passagiers mogen doorlopen en verzoeker er werd uitgehaald. Verzoeker stelt op basis van zijn waarnemingen dat het overgrote deel van de reizigers van vluchten naar toeristische bestemmingen zoals Marrakesh uit autochtone Nederlanders bestaat.

Verzoeker laat weten dat de Douane tijdens de hoorzitting heeft aangegeven dat het vaak voorkomt dat mensen van Marokkaanse achtergrond worden gecontroleerd omdat een groot deel van de ongeveer tien procent van de vluchten buiten Europa naar Marokko zijn.

¹³ Rapport van 29 maart 2017 met de titel "Uit de rij gehaald". Een onderzoek naar de wijze waarop de Koninklijke Marechaussee het Mobiele Toezicht Veiligheid verricht op Rotterdam The Hague Airport.

Bij de controle in december 2017 is volgens verzoeker geen uitleg gegeven over de achtergrond van de controle. Verzoeker laat weten dat de Douane hem eerst had kunnen vragen of hij op de hoogte is van de meldingsplicht van € 10.000 en vervolgens of hij iets aan te geven heeft.

Tenslotte klaagt verzoeker over de vraag of hij de neef van een andere ongecontroleerde persoon was. Volgens verzoeker ontkent zijn reisgezelschap aan de Douane gevraagd te hebben of verzoeker nog gecontroleerd werd. Verzoeker is van mening dat de vraag dan ook niet gesteld had mogen worden.

WAT HEEFT DE NATIONALE OMBUDSMAN ONDERZOCHT?

De Nationale ombudsman heeft de klachtbehandeling door de Douane getoetst aan de behoorlijkheidsvereisten. In dit kader heeft de Nationale ombudsman de Douane enkele specifieke vragen gesteld. Daarnaast hebben medewerkers van de Nationale ombudsman een (werk)bezoek aan de Douane op Eindhoven Airport gebracht. Zij hebben daar van de Douane uitleg over de procedure van controle op liquide middelen gekregen en zijn aanwezig geweest bij zo'n controle voor een vlucht naar Marrakesh.

HOE REAGEERDE DE DOUANE?

De Douane liet in reactie op de klacht en de door de Nationale ombudsman gestelde vragen het volgende weten.

Op het moment van controle van verzoeker was er geen specifieke profileringsopdracht. De controles zijn steekproefsgewijs uitgevoerd.

Op de plaats waar de Douane haar controle op liquide middelen uitvoert, passeren ook reizigers die vertrekken naar een bestemming binnen de Europese Unie. De Douane heeft geen taak ten aanzien van deze passagiers. Voor de controlerende ambtenaren is het niet direct aan de hand van bagage-etiketten zichtbaar of de reizigers een bestemming binnen of buiten Europa hebben. Daartoe moet de reiziger eerst door de Douane naar de reisbestemming worden gevraagd. Er wordt altijd uitleg over het doel van de controle gegeven en in specifieke gevallen (als daarnaar wordt gevraagd) wordt de reiziger geïnformeerd over de reden waarom hij wordt gecontroleerd.

De Douane stelde aan verzoeker de vraag waar de reis naartoe ging en of hij contant geld bij zich had. Verzoeker wilde deze vraag niet beantwoorden. Om de controle te kunnen uitvoeren is verzoeker door de controlerende ambtenaren meegenomen naar een visitatieruimte. Vervolgens heeft verteld dat hij € 800 bij zich had.

Voor en na het moment dat verzoeker vertelde dat hij € 800 bij zich had, vroeg de Douane door om een beeld te vormen van het risico dat verzoeker geen aangifte had gedaan. De Douane vroeg bijvoorbeeld of verzoeker nog geld had zitten in de reeds ingecheckte ruimbagage.

Op enig moment is door een andere medewerker van de Douane aan verzoeker gevraagd of een persoon die naar hem vroeg inderdaad zijn neef was. De neef had namelijk geïnformeerd of de controle van verzoeker nog lang zou duren.

De reactie op de eerder ingediende klacht laat in het midden hoe de verschillende klachtonderdelen worden beoordeeld. Dit gaf de Douane in het kader van het onderzoek van de Nationale ombudsman aanleiding haar zienswijze hierover te geven.

Verzoeker twijfelt of de opgegeven reden voor de controle, namelijk een steekproef, wel juist is. De Douane acht de klacht over de door de controlerende medewerker gegeven reden niet gegrond, nu de verklaring van de medewerker en verzoeker op het punt van uitleg van de controle verder overeenstemmen.

Verder klaagt verzoeker erover dat een medewerker van de Douane sprak over een vriend met lang haar die er bij controles ook altijd wordt uitgepikt. Aanvullend onderzoek wees uit dat de

medewerker een uitlating met die strekking heeft gedaan. Zo'n uitlating kan bij de reiziger de indruk wekken dat hij op willekeurige gronden aan een controle is onderworpen. De reden voor de controle staat hiervoor gemeld, maar dat laat onverlet dat de Douane deze uitlating van de medewerker beoordeelt als in strijd met het vereiste van professionaliteit. De Douane acht de klacht op dit punt dan ook gegrond. De Douane zal op dit punt verzoeker excuses aanbieden.

Over de klachtafhandeling merkte de Douane verder op dat er geen sprake is geweest van een verdiepte controle van liquide middelen. Uit de bevindingen van het onderzoek komt slechts naar voren dat gevraagd is naar het bij zich hebben van contant geld door verzoeker. Het feit dat er geen aanwijzingen zijn dat verzoeker meer geld bij zich had dan de € 800, bracht mee dat geen verdiepte controle is ingesteld.

De Douane heeft bij de controle alleen gebruik gemaakt van de haar toekomende controlebevoegdheden op grond van de Adw.

HOE REAGEERDE VERZOEKER OP HET STANDPUNT VAN DE DOUANE?

Verzoeker liet in reactie op het standpunt van de Douane het volgende weten.

De mededeling dat de controle steekproefsgewijs plaatsvindt, zegt alleen iets over hoe mensen voor een controle worden geselecteerd en niet wat de juridische grondslag is voor de controle.

Verzoeker blijft van mening dat het direct stellen van de vraag over hoeveelheid geld een disproportionele inbreuk op zijn privacy vormt. De medewerker had immers kunnen vragen of verzoeker op de hoogte is van de aangifteplicht en of hij € 10.000 of meer geld bij zich had en iets had aan te geven in plaats van de vraag te stellen hoeveel geld hij bij zich had, aldus verzoeker.

TOELICHTING ONDERZOEK DOOR DE NATIONALE OMBUDSMAN

Om een goed beeld te krijgen van de wijze waarop de Douane op Eindhoven Airport de controle op liquide middelen heeft ingericht hebben medewerkers van de Nationale ombudsman op 24 januari 2019 een controle op liquide middelen naar een vlucht naar Marrakesh bijgewoond van reizigers die vanaf Eindhoven Airport vertrok. Daarnaast gaf de Douane uitleg over de wijze van controle.

De Douane liet weten dat door verbouwwerkzaamheden voor de uitbreiding van de veiligheidscontroles, dat speelde zowel rond de periode van de klacht als de periode van het bezoek van de medewerkers van de Nationale ombudsman, de Douane de controles op verschillende plaatsen heeft uitgevoerd. De Douane kon niet aangeven of er bij de controle van verzoeker in 2017 een informatiebord aanwezig was waarop de reiziger wordt gewezen op de aangifteplicht van liquide middelen. Bij de controle op 24 januari 2019 was geen informatiebord aanwezig.

De Douane liet weten dat op Eindhoven Airport sprake is van een grote toename van het aantal passagiers.

De medewerkers van de Nationale ombudsman stelden vast dat de eerste vraag in het algemeen is "Waar reist u naar toe?" Als dat niet binnen de Europese Unie was, werd de volgende vraag gesteld "Wij staan hier voor de controle op liquide middelen. Bent u ervan op de hoogte dat u een bedrag aan contant geld van meer dan € 10.000 moet aangeven? Als daar een antwoord op is gekomen, volgt de vraag "Heeft u dat bedrag bij u?"

WAT IS HET OORDEEL VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN?

Het vereiste van goede informatieverstrekking

Het vereiste van goede informatieverstrekking houdt in dat de overheid ervoor zorgt dat de burger de juiste informatie krijgt en dat deze informatie klopt en duidelijk is. Zij verstrekt niet alleen informatie als de burger er om vraagt, maar ook uit zichzelf.

Doel van de controle en de selectie van verzoeker

Verzoeker klaagt er over dat de Douane bij aanvang van de controle geen uitleg heeft gegeven over het doel van de controle. Verder klaagt verzoeker over de wijze waarop is gereageerd op zijn vraag wat de reden is dat hij is geselecteerd voor de controle.

Uitgangspunt voor de Douane is dat haar medewerkers altijd uitleg aan reizigers geven over het doel van de controle en in specifieke gevallen (als daarnaar wordt gevraagd) reizigers worden geïnformeerd over de reden waarom zij worden gecontroleerd. Naar de mening van de Nationale ombudsman vergroot dit de kans op begrip en medewerking.

De Nationale ombudsman acht de verklaring van de controlerende medewerker, dat hij zich de controle niet meer kan herinneren maar dat altijd informatie wordt gegeven over het doel van de controle, te weinig concreet tegenover de verklaring van verzoeker, die al meermalen een controle op liquide middelen op Eindhoven Airport heeft meegemaakt en op de hoogte is van de bevoegdheden van de Douane. Daarnaast was de Douane niet in staat aan te geven of er tijdens de controle van verzoeker een informatiebord over de controle aanwezig was.

Op grond hiervan acht de Nationale ombudsman het niet voldoende aannemelijk dat verzoeker op toereikende wijze is geïnformeerd over het doel van de controle. In het verlengde hiervan, en tegen de achtergrond van het volstaan met de enkele mededeling van de controlerende medewerker dat er sprake was van een steekproef op de vraag van verzoeker waarom hij werd geselecteerd, vindt de Nationale ombudsman eveneens aannemelijk dat de Douane verzoeker onvoldoende heeft geïnformeerd over de reden waarom juist hij was geselecteerd.

De onderzochte gedragingen zijn niet behoorlijk, wegens strijd met het vereiste van goede informatieverstrekking.

Vraag of de andere gecontroleerde persoon zijn neef was

Tenslotte klaagt verzoeker over de vraag van een medewerker van de Douane of de andere gecontroleerde persoon zijn neef was.

In reactie op deze vraag gaf verzoeker aan daarop niet te willen reageren, omdat hij de relevantie van de vraag niet inzag en deze zijn privacy raakte. De medewerker van de Douane reageerde hier niet op.

De Nationale ombudsman vindt dat het op de weg van de medewerker van de Douane had gelegen om verzoeker te informeren over de reden waarom hij deze vraag stelde. Immers, de relevantie van die vraag is zonder nadere toelichting niet zonder meer te duiden. Het verstrekken van die informatie had de kans op begrip en medewerking vergroot.

De onderzochte gedraging op dit punt is evenmin behoorlijk, wegens strijd met het vereiste van goede informatieverstrekking.

Overweging ten overvloede

De Nationale ombudsman vindt het belangrijk dat er goede communicatie is over controles van de Douane. De Nationale ombudsman liet zich daarover al eerder uit in zijn rapport "100%-controles op de Luchthaven Schiphol"¹⁴. In dat rapport overwoog de Nationale ombudsman dat het zinvol is de reiziger – voorafgaande aan de controle – te informeren om mogelijke escalatie te voorkomen. Dat kan bijvoorbeeld door berichtgeving op de Douane-app en/of haar website. Daarnaast vindt de

¹⁴ Rapport met nummer 2017/063 van 19 mei 2017.

Nationale ombudsman de informatieverstrekking via een bord in de directe omgeving van de plaats van de controle van belang, zodat de reiziger ter plekke de gelegenheid heeft daarvan kennis te nemen.

Uit het onderzoek naar de klacht van verzoeker blijkt dat de Douane door de verbouwingswerkzaamheden op Eindhoven Airport de reizigers onvoldoende via informatieborden van informatie heeft voorzien over de controles op liquide middelen. De Nationale ombudsman vraagt de Douane op Eindhoven Airport aandacht hiervoor gelet op haar uitgangspunt dat er altijd uitleg over het doel van de controle wordt gegeven en de toename van het aantal passagiers op Eindhoven Airport.

CONCLUSIE

De klachten over de onderzochte gedragingen van de Belastingdienst/Douane zijn gegrond, wegens schending van het vereiste van goede informatieverstrekking.

De Nationale ombudsman,

A handwritten signature in blue ink that reads "Reinier van Zutphen". The signature is written in a cursive style with a large initial 'R'.

Reinier van Zutphen

ACHTERGROND

1. Verordening (EG), nr. 1889/2005 van het Europees Parlement en de Raad (van de Europese Unie; N.o.) van 26 oktober 2005 betreffende de controle van liquide middelen die de Europese Gemeenschap binnenkomen of verlaten

Artikel 3, eerste lid:

"Aangifteplicht

Iedere natuurlijke persoon die de Gemeenschap binnenkomt of verlaat, en liquide middelen ten bedrage van EUR 10.000 of meer vervoert, moet dat bedrag overeenkomstig deze verordening aangeven bij de bevoegde autoriteiten van de lidstaat via welke deze middelen de Gemeenschap binnenkomen of verlaten. Er is niet aan de aangifteplicht voldaan indien de verstrekte gegevens onjuist of onvolledig zijn."

Artikel 4, eerste lid:

"Bevoegdheden van de bevoegde autoriteiten

Teneinde de naleving van de in artikel 3 bedoelde aangifteplicht te controleren, zijn de bevoegde autoriteiten bevoegd om, overeenkomstig de in de nationale wetgeving vastgestelde voorwaarden, natuurlijke personen, hun bagage en hun vervoermiddelen te controleren."

2. Algemene douanewet (Wet van 2 november 1995, Stb. 553)

Artikel 1:21:

"De inspecteur maakt van zijn bevoegdheden slechts gebruik voor zover dat redelijkerwijs voor de invulling van zijn taak nodig is."

Artikel 1:24, eerste lid:

"De inspecteur is bevoegd over te gaan tot onderzoek van goederen en het eventueel nemen van monsters voor analyse of grondige controle ingeval geen aanvaarding van de douaneaangifte heeft plaatsgevonden."

3. In het Handboek VGEM¹⁵ is onder 10.07.00 Liquide middelen onder meer het volgende opgenomen:

"1.1. Doel voorschrift

Bij de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering, is de Douane één van de instanties die is belast met het toezicht. De Douane is in dit kader belast met het toezicht op de aangifteplicht voor liquide middelen uit Verordening 1889/2005. In dit voorschrift leest u welke taak de Douane heeft en op welke wijze de Douane deze taak uitvoert. Dit voorschrift geeft daarvoor instructies.

(...)

2.2.3. Wetboek van Strafrecht (witwassen)

Tijdens het onderzoek liquide middelen kan worden vastgesteld dat een redelijk vermoeden van witwassen blijft bestaan (WvSr, artikel 420 bis)..."

¹⁵ VGEM staat voor: Veiligheid, Gezondheid, Economie en Milieu; zie: https://www.belastingdienst.nl/bibliotheek/handboeken/html/boeken/HVGEM/liquide_middelen.html.

4. Op de website van de Douane is onder meer volgende informatie over de controle van liquide middelen opgenomen¹⁶:

"Wat mag ik niet zomaar invoeren of uitvoeren?

€ 10.000 of meer meenemen aan geld en waardepapieren

(...)

Neemt u € 10.000 of meer mee als u de Europese Unie in- of uitreist? Dan moet u aangifte doen van liquide middelen.

Het maakt niet uit of u geld meeneemt of andere waardepapieren (liquide middelen). Het is een meldingsplicht. U hoeft geen belasting te betalen.

U moet ook aangifte doen als u geen eigenaar bent, maar de liquide middelen vervoert voor iemand anders.

Waarde omrekenen in Euro

Liquide middelen in vreemde valuta moeten worden omgerekend naar euro's.

Wat zijn liquide middelen?

Liquide middelen, wat zijn dat?"

En¹⁷:

"Hoeveel geld mag ik meenemen op reis?

Dat mag u natuurlijk zelf weten.

Maar neemt u € 10.000 of meer mee? Lees dan even verder. Want dan moet u meestal aangifte doen bij de Douane. Het maakt niet uit of u dit bedrag in euro's of in andere valuta meeneemt. Reischeques en waardepapieren tellen ook mee.

U hoeft geen belasting over het geld te betalen bij de Douane. Maar de Douane moet weten dat u het geld bij u hebt.

Het maakt niet uit of het geld van uzelf is of van iemand anders. Degene die het bij zich heeft, moet aangifte doen."

¹⁶ Zie:

https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/privé/douane/wat_mag_niet_zomaar_in_uitvoeren/10000_of_meer/10000_of_meer_meenemen.

¹⁷ https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/bagage/content/geld-meenemen-op-reis?utm_campaign=douane&utm_medium=linkads&utm_source=instagram&utm_content=versie_geld_afb1.